

PŮSOBENÍ POLENSKÉHO RODÁKA JOSEFA WINKLERA VE VELKÉ LOSENICI

V živé paměti mám starého kněze, který ve vyleštěných holinkách procházel třídou a svým zasvěceným výkladem se snažil zaujmout pozornost mladých posluchačů. Symbolicky třímal v pravici ukazovátka, které občas dotykem na ucho připomínalo nutnost kázně a pozornosti.

To už v roce 1925 byl jeho poslední rok působení ve farnosti, do které nastoupil v roce 1889 jako kaplan a po smrti faráře Josefa Holíka převzal správu farnosti. 22. ledna 1904 Holík zaopatřil. Ten, podle Winklerových zápisů, celou noc před smrtí odříkával nesrozumitelné latinské modlitby. Patronky kostela, kněžna Eduarda Khevenhüllerová a hraběnka Klotylda Festetitzová, Josefa Winklera prezentovaly na losenickou faru. Tehdy ještě v plném rozsahu platilo patronátní právo. Biskup navrhl kandidáty na uprázdněné obřady a patron si vybral. Za toto právo se ovšem staral o nákladnější opravy kostela a fary. Obvykle dával dřevo na výměnu střechy či její opravu. Záznamy z farní kroniky zmiňují v polovině 18. století výstavbu fary, na kterou kníže Karel Dietrichstein věnoval vápno a cihly. Do roku 1926 se ještě na farách hospodařilo a Winkler byl posledním hospodářem. Po jeho smrti nástupce P. Obršlík již samostatně nehospodařil a farská pole propachtoval.

P. Josef Winkler se narodil 20. ledna 1865 v Polné. Jeho otec byl sedlářským mistrem. V Poimonoých dějinách města se uvádí ještě ke konci 19. století sedlář František Winkler. Po ničivém požáru města v roce 1863, snad dědeček losenického faráře Josefa Winkler, měšťan a mistr sedlářský, byl zabit říticí se zdí.

Josef Winkler absolvoval 5 tříd obecné školy a pak kvůli němčině navštěvoval jeden rok německou židovskou školu. Osm roků strávil na německobrodském gymnáziu, kde v roce 1885 maturoval. Odešel

na studie bohosloví do Hradce Králové, kde byl roku 1889 biskupem Josefem Janem Haisem (1829 -1892) vysvěcen na kněze. Už 1. září téhož roku byl ustanoven kaplanem ve Velké Losenici. Tím začalo jeho působení v duchovní správě.

1. července 1904 se stal farářem a vzácným případem kněze, který od vysvěcení až do smrti působil na jednom místě.

Působení

Josef Winkler ještě za života faráře Holíka ve Velké Losenici se pustil do osvětové činnosti. Založil divadelní spolek Lumír. První hrou od Václava Klimenta Klicpery Divotvorný klobouk 21. dubna 1895 zahájil Lumír svou činnost. Pro volbu této hry měl Winkler svůj důvod. Znal genezi díla, jak se k němu vyjádřil sám autor. Babička Klicperova malému vnukovi vyprávěla událost o studujících, kteří ošidili lakomého strýce.

Po léta Winkler spolupůsobil na osvětovém poli. Splynul se zdejší lidem, sdílel jeho starosti a bídu. Když 17. května 1916 bylo ve farnosti biřmování, projevil se ovšem potíže. Byla válka a lidé resistovali proti vzniklé situaci. Tomu odpovídala i reakce obecního zastupitelstva. Nic neopravovat, nic nezdobit, ať biskup Doubrava vidí, jak to za války vypadá. Do farské kroniky farář zapsal jména tři bohatých sedláků a učitele, kteří vzdorovali nejvíce.

Desítky mužů sloužilo ve zbraní. Mnoho z povolaných mužů se dostalo do ruského zajetí. Jejich ženy by jim byly rády psaly, ale nedovedly napsat adresu. Obracely se na faráře, který znal rusky. Ten si vždycky našel čas a adresy krasopisně v ruštině napsal. Někdy těmto prostým ženám podle jejich přání napsal i celý dopis.

Winkler byl velký znalec řečí, o čemž svědčily knihy, které po něm na faře

zůstaly. Měl jsem v ruce jeho učebnici morálky ze semináře. Latinský tlustospis, kde měl podtržené věty, jež musel jako budoucí kněz znát nazpaměť.

Smysl pro historii kraje

Winkler bádá v místních dějinách a své

Winkler se zabývá minulostí Velké Losenice a vesnic kolem a odvozuje původ obce od německých kolonistů, kteří byli za posledních Přemyslovců pozváni do země, aby zde kutali stříbro a pak železnou rudu.

Tento čilý ruch trval sotva tři sta let.

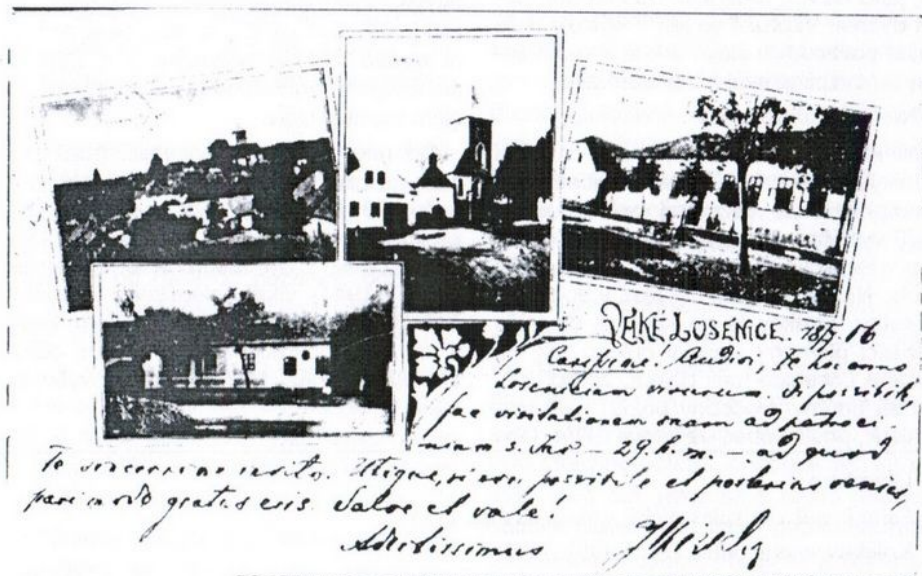
Korespondenční listek psaný do ruského zajetí Winklerovou rukou

příspěvky uveřejňoval v regionálních časopisech. Tak v Pohřbí, které redigoval MUDr. František Půža (1872 - 1952) v Přibyslavi, otiskl rodokmen Karla Havlíčka Borovského. (Časopis je v knihovně Muzea.) Psal do Muzeálního věstníku, který vycházel v Německé Brodě, řadu poznatků z místní historie otiskl ve Žďárském obzoru. Když autor těchto řádků psal svou studii Osudy lidí pod Peperkem, opíral se o Winklerovy poznatky. Zejména otázku vztahu Velké Losenice a žďárského kláštera v návaznosti na panstvo v Ronově, popsal Winkler tak, že si čtenář mohl udělat dostatečnou představu. Zde se opíral o rozsáhlou studii posledního žďárského opata Otto Steinbacha z Kranichsteinu (1751 - 1791).

Usedlí kolonisté po vytěžení dolů se věnovali polnímu hospodářství. Po celé generace obyvatel se polní tratě jmenovaly německy, což dokládá jejich původ. Tradovaly se deformované názvy tratí, jak je Winkler uvádí: Rohe Wiese - lidově Robizeň, Steinig - Stáných, Büschlig - Pyšlík, Buschdorf - Puštorf, Teile - v Tálkách, Schiffe - Šipy, Nischwald - Nížkobold, Merk - Dmerk, Brand - Pranty, Rossbrunnen - Rospruřeň. Když se v padesátých letech rozoraly moze, došlo k podstatnému rušení tradic, tratě byly zcela jinak organizovány a pojmenovány, takže dnešní generace o starých názvech již nic neví. Snad se ještě udržel název rybníka Rotajch, z německého Rotteich.

K velkým záhadám z minulosti obce Velké Losenice, která zaujala Winklera, patří tzv. švejdský kámen na vsi. Bohužel kámen, jak jej popisuje Zdeňek Wirth v Soutpisu památek Chotěbořska, je žulový mezník s mnoha otazníky. Je památkou po švédském důstojníkovi, který tu byl pochován a na kameni kromě kříže je naznačena šavle. Skutečná ocelová šavle se našla u kamene při přemísťování, dostala se do příbyslavského muzea, kde při jeho necitelné likvidaci se ztratila. Pamětníci situovali tuto památku do období války o dědictví rakouské v polovině 18. století

roce bídy a hladu prosebnou delegaci do Polné ke knížeti pánu. Přijal ji pouze vrchní Josef Karel Czikan, jednal s ní chláčlivě, ale důsledky na sebe nedaly dlouho čekat. Rosecký byl zbaven rychtářské hodnosti. Byl vlastně na vsi mluvčím vrchnosti a knížete zklamal. Tímto činem se diskvalifikoval a musel pryč. Půža sice ve své publikaci "Poddanství lidu vesnického na bývalém panství polensko-příbyslavském" píše, že mu na přímluvu obce byla rychtářská hodnost vrácena, ale není to pravda. Teprve o mnoho let později došlo k nápravě.

a soudí, že je o sto roků mladší, než se původně domníval Winkler.

Velkolosenický farář také napsal článek o polenském rodáku Václavu Freyovi (1752 - 1791), který tu zemřel ve věku 39 let. Uvádí ho jako kazatele, který byl pozván, aby na Zelené hoře u Žďáru kázal na slavné pouti, která se udržela přes zákaz císaře Josefa II. 17. května 1785.

Na losenické křtitelnici, kterou svým nákladem pořídil Jakub Rosyczki, je datum 1752. Jeho vnuk Václav Rosecký vedl v

Winkler jako duchovní otec

Neobyčejně vzdělaný muž, který sledoval světové dění a odbornou literaturu, se ve svých kázáních řídil zásadou, že třeba pravdu víry podávat srozumitelnou formou, bez velkých nároků na vlastní dedukci posluchačů. Držel se katechismu a navíc se držel při zemi a nevyhýbal ani běžným a praktickým problémům. Podle toho, jak na něj vzpomínal můj otec, který k němu chodil do školy a který i jako dospělý muž býval účastníkem jeho

bohoslužeb, vykládal, jak se třeba zastavil u problematiky snů. Nemá se jim přikládat větší důležitost, než zaslouží. Prý jednou říkal, že každý sen je potěšitelný. Je-li osklivý, když se probereme, jsme rádi, že to byl jen sen a skutečnost že je jiná. Byl-li sen krásný, při probuzení si řekneme, že aspoň ve snu jsme prožili něco hezkého.

Jeho základním mottem byla snaha zúšlechtit člověka. Život na vesnici nebyl snadný, lidé byli sami k sobě nesmlouvaví a někdy tlačeni bídou i zlí. Hrouda sama o sobě byla tvrdá a když se, obrazně řečeno, jako balvan převrátila na člověka, sotva dýchal. Vzpružil se jen v kostele, kde slyšel povzbudivá slova a kde si mohl zapívat i vyzpívat svůj bol a starosti.

Poslední léta života

Winkler byl písmákem, který do farní kroniky zapisoval důležité události. Poznává, že celý kraj byl 6. dubna 1923 vyděšen vzrušujícím a ničícím požárem v Sirákově. Tam shořelo 19 stavení a kaple. Na lidi dopadlo neštěstí v době jarní setby. Sirákov je na kopci a do výše šlehající plameny zjasnily oblohu tak, že občané Losenice měli dojem, že hoří přímo za humny. Podobný požár, ne-li rozsáhlejší, postihl obec už v roce 1874, tedy

téměř před půl stoletím a jeho pamětníci ještě žili.

Winkler nezanedbal nic z toho, co se týkalo kostela. Když nemohl zabránit rekvizici zvonů v době války, když umlkly na frontách zbraně, organizoval sbírky na pořízení nových. Ty se rozeznaly 26. srpna 1923 při slavnostním svěcení.

Osudným byl rok 1926. Winkler poznamenává, že 31. srpna se konalo biřmování a absolvována generální vizitace. Biskup dr. Karel Kašpar (1870 - 1941) přijel v 8 hodin ráno, u slavobrány náležitě přivítán družičkou a kyticí. Byl se stavem farnosti i průběhem vizitace spokojen, faráři poděkoval za 37 leté působení ve farní správě. Winkler poznamenává: Byla to jakoby pohřební řeč nade mnou, neboť se cítím velmi churav.

Od roku 1924 postonávající farář zemřel na zánět žlučníku a zduření jater na večer 29. října 1926. Na pohřbu ho doprovodily velké zástupy farníků a 23 kněží. Kazatelem byl Msgre Alfons Hornek (1866 - 1944), vikář polenského vikariátu. Tak se vesnice rozloučila s knězem, který jí rozuměl, pokračovatelem tradice obrozeneckých kněží, kteří vysoce převyšovali okolí.

Literatura

Farní kronika velkolosenická, vedená od roku 1836

Kolektiv autorů: Polná 1242 - 1992, 1992

Němec V.: Osudy lidí pod Peperkem, 1990

Poimon F.: Polná, 1897

Půža F.: Poddanství lidu vesnického na bývalém panství polensko-přibyslavském, 1937

Steinbach O.: Diplomatische Sammlung historischen Merkwürdigkeiten aus dem Archiv des gräflichen Cisterzienserstiftes Saar, 1783

Winkler J.: Žďárský obzor 1901, str. 5

Winkler J.: Švejdský kámen, Žďárský obzor 1901, str. 61

Winkler J.: Velká Losenice v minulosti, Žďárský obzor 1905, str. 68

Winkler J.: Poslední dědičný rychtář velkolosenický, Žďárský obzor 1905, str. 184

Winkler J.: List z paměti Václava Freye, faráře velkolosenického, Žďárský obzor, str. 53

Winkler J.: Rodopis Karla Havlíčka Borovského, Pohoft 1921, str. 108

Jaroslava Hajnová

VÍTKOVA PLOVÁRNA

Vítkova plovárna na Pekle, to byla naše země zaslíbená - vzpomínají na svá dětská léta ti, co je jim dnes už skoro nebo přes sedmdesát roků. Cesta k ní vedla z města kolem kostela, minula elektrárnu, prošla zámeckou branou, obkroužila sokolské cvičiště a s vršku nad lihovarem vedla malou pěšinkou kolem domku plavčíka Procházký až na místo našich letních radovánek. Také se šlo kolem Vítkovy drogerie, kde na dřevěné tabuli byla denně zaznamenávána teplota vzduchu a vody. To aby každý věděl, co ho na plovárně čeká.

Plovárna byla od ostatního světa oddělena živým plotem. Byla to vlastně báječně umístěná slušně velká louka na patě kopce Kateřinova, za jasného počasí osluněná od rána do pozdního odpoledne. Na nejvyšší části pozemku zůstal kus louky s trávou vždycky pečlivě udržovanou a na správnou délku sesekávanou. Hosté se tu opalovali, debatovali, sdělovali si malá tajemství, hráli karty, někdo se bavil četbou nebo ručními pracemi, občas někdo pospával. To podle nálady.

Plovárnu založil pan Vítek začátkem dvacátých let. Mravy tehdy nařizovaly, aby bylo pánské a dámské oddělení skutečně odděleno. Požadavku vyhověl hustý živý plot, který byl vysázen na svahu až dolů k vodě. Ve zmíněné louce byl terénním zářezem oddělen potřebný kus pozemku k vybudování hřiště na odbíjenou a na ruský kulečnický a na postavení dámských a pánských kabin s prostorem před nimi. Na tomto volném prostoru v pánském oddělení byl malý stolek s lavičkami, na kterém páni hráli karty. Byl těsně u živého plotu a tak páni mohli i

poslouchat, co se na druhé straně povídalo. V řádce kabin pro dospělé byla vždy jedna pro děti. Všechno, co jsme si přinesli sebou, zůstávalo i s oblečením v kabinách a nikdy se nic neztratilo. Snad se tenkrát ani nekradlo. A pokud si někdo opravdu chtěl schovat něco cennějšího, byl tu plavčík, pan Procházka, který zařídil úschovu v altánu.

Po několikametrovém svahu vedly až k vodě z prostoru před kabinami dvojše schody, které končily u plošinek, kterým jsme říkali honosně „můstky“. To byly podlázky položené na spojených sudech. Jejich stabilitu i volný pohyb podle výšky hladiny zajišťovalo ukotvení kovovými kruhy na dřevěných pilotech zapuštěných do dna. A takhle byla zajištěna všechna zařízení plovárny. Malá plošinka na vodě byla v pánském oddělení. Tam se přivazovaly všechny plovárenské loďky. Mezi můstky na dámské a pánské straně byl prostor pro neplavce. Byl vymezený pevně spojenými ráhny plovoucími na vodě, stejně, jako všechno ostatní, připoutanými ke kůlům. Jako děti jsme se v tomto prostoru naučily plavat, zde jsme prováděly naše dětské lumpárničky, dělaly tu stojky a kotrmelce ve vodě. Zde jsme získaly odvahu vyplavat i na volnou hladinu z "plivátka". Tak jsme tomuto prostoru říkaly. Dnes už ani nevíme, jestli proto, že ten prostor byl tak malý, anebo proto, že jsme při učení tak usilovně plivaly vodu z pusy. Možná byl tenhle výraz i vyjádřením našeho pohrdání k onomu místu v době, kdy už jsme plavat uměly.

Dřevěné ohraničení "plivátka" mělo velké kouzlo pro dámy, které si nechtěly namočit ondulaci schovanou v gumové

čepici, do které se spodem nabírala voda. Dámy se postavily na ráhno, které se s nimi pomalu potápělo a ony se "osmělovaly", jak tomu říkaly. A když se taková adeptka koupání nepodívala, jestli nějaké dítě nevisí jako opička na ráhnu nebo jestli na něm právě nedělá kotoul, přišlápla je ke dnu na dobu, než se odvážila od té dřevěné jistoty odpoutat. A tak se stávalo, že děti u dna polykaly "andělíčky" a pily vodu nepitnou; ale nějak to všechny bez úhony přežily.

Ti, co uměli plavat tak, aby se neutopili, doplávali pár metrů k dřevěné plošince s vahadlovou houpačkou. Silné prkno upevněné na kovových osách, konce proti skluzu pobité pytlouinou. A kolik radosti a veselí to přinášelo dětem! Odtud to byl zase jen kousek skoro do středu Pekla, kde byl na další plošince můstek na skákání do vody. Plošinka posloužila i unavených plavcům, kteří plavali na druhý břeh. Posloužila i jako opalovací prostor na vodě pro ty, kteří takto "lovlí bronz". A když se podařilo a mladý člověk v době dospívání tam byl sám, to bylo neklidnější místo pro snění.

A celému tomuhle království vládl plavčík pan Procházka, kterému jeho přátelé a známí říkali „Dolfi“. Byl to drobný, malebný stařík, menší postavy. Měl bílý knír, na hlavě placatou čepici kšiltovku, v puse fajfku a na vestě řetěz k hodinkám. On sám řídil celou plovárnu z altánu, do něhož se vstupovalo asi po pěti schůdkách. Sem jsme chodili platit vstupné. Dospělí korunu, děti polovic. V době, kdy nás sem rodiče pouštěli už bez dozoru a bez obav, že se utopíme, jsme si kupovali sezónní vstupenky. Myslím, že tehdy stála 20 Kč. Taky jsme si tu od plavčíka kupovali vždycky trochu teplou limonádu, páni lahvové pivo anebo "utopence s cibulí". A taky

chléb s máslem a medem od jeho vlastních včel.

Plavčík nám půjčoval lodky. Dražší byla bezpečná s vesly, ale my jsme si půjčovali raději jedno nebo dvojsedadlové maňásky. Byla to pravidla vratká a nespolehlivá. Stačilo maličko drcnout do boku a už se člun převracel. Ovšem, to jsme nesměli dělat před očima plavčíka, to nám pak maňásky nepůjčil. Takže těžké námořní bitvy se odehrávaly daleko od plovárny. Dnes už se ani nedivíme, že se o něj pokoušel infarkt, když viděl, že kluk nebo holka se supěním tlačí daleko od břehu lodičku na plovárnu. A nebo když nás u převrácené lodky dlouho neviděl. To jsme byli pod ní. Všechny případné záchranné práce prováděl pan Procházka z lodky a v šatech. Na altánu byl zavěšený zvon na přivolávání loděk po uplynutí zaplaceného času. Mnohokrát denně byl slyšet daleko jeho zvuk. K Višnickám, k Parapleti i do obou chobotů Pekla. Tam všude jsme plavali a nejen na lodkách. Pro nás mladé bylo totiž věci cti přeplavat Peklo nejen na šířku, ale i na délku. Když jsme pak častěji postávali v bahně chobotů, měli jsme až do zimy nehty na nohách krásně žlutozelené. Pan Procházka taky půjčoval síť a míč na odbíjenou, stejně jako kuželky s koulí na rusky kuželník. Nejnutnější hygiena byla zajištěna "kadibudkou", decentně schovanou za altánem v křoví. Mimořádná byla snaha plovárny vyjít vstříc hostům - ve všem. Adepti koupání od nádraží nebo ze Zápekli zavolali jen na protějším břehu a plavčík je na loďce zdarma převezl.

Plovárna mívala svoje stále hosty, kteří tu trávili celou svoji dovolenou. Mezi jinými bývala pravidelnou návštěvnicí paní Kalinová, lékárnice z Prahy. Bývala tak opálená, že by dnes s tou barvou pleti

měla možná potíže. Každé prázdniny zde bývala také paní Klusáčková, rovněž z Prahy. Pro její junonskou postavu a stále volání na její tři syny Bědo, Jiříčku, Milošku ! jsme jí potají říkali "generálka". Válečné prázdniny zde prožívali žáci i dorost z ČPK (Český plavecký klub) z Brna. Den začínali zdravici při nástupu na plovárně - "Slunce, voda, vzduch, to je náš přítel, to je náš druh!". Zde začínala příprava pozdější mistryně republiky v plavání, V. Prášilové. Místní mládež navázala přátelské kontakty se členy ČPK, naučili se tu i stylově správně plavat. Ke konci kursu byly uspořádány plavecké závody. Na startovní bloky, které byly zhotoveny pro ten účel poskytl dřevo pan Procházka z pily na Podhoře. A kromě závodů v plavání byly sehrány i bojovné zápasy ve vodním pólu.

A jak jsme tak dorůstali, navazovali jsme, my návštěvníci plovárny, pevná

přátelská pouta. Vznikla tak "parta" lidí, která se nerozpadla do dneška, i když měla mnohaletou přestávku v období, kdy její členové měli povinnosti v povoláních a v rodinách. Dosud se scházejí a říkají si "Klub stoletých". Dnes marně přemýšlíme, kdy vlastně plovárna, pro nás "plovka", přestala plovárnou být. Prý byla uzavřená z hygienických důvodů, snad někdy koncem čtyřicátých let. Ale návštěvníci, kteří byli zvyklí na svou plovku chodit, tam chodili dále. A tak na tenhle dětský ráj jen s úsměvem vzpomínáme. Bylo to krásné a kdyby šlo panu Vítkovi poděkovat jinak, než ve vzpomínkách, jistě bychom to za všechny ty krásné chvíle udělali. Vybudováním plovárny připravil tehdejším polenskýrn dětem nejlepší podmínky pro výuku plavání a pro prožití krásného dětství a mládí u vody.

Škoda, že dnešní děti nemají také svého pana Vítku.

Jan Prchal

K POBYTU HRABALOVÝCH V POLNÉ

Úvod.

Rodiče spisovatele Bohumila Hrabala žili v Polné v letech 1915 - 1919. Byli zaměstnání v kanceláři Měšfanského pivovaru, měli v Polné mnoho přátel a hráli zde ochotnický divadlo. Na úvod jsem vybral tři fragmenty z textů o Maryšce Hrabalové, protože ona je ústřední postavou tohoto příspěvku.

Fragment první: "...to, co budu psát, mělo, myslím, podstatný vliv na utváření Hrabala, i když se jednalo o vliv neuvědomělý. Jeho matka, již věnoval také své nezapomenutelné stránky ve svém díle, byla věru úžasná žena. (On má mnoho z ní). Nesmírně nadaná, inteligentní, měla tu smůlu, že neutekla k nějaké divadelní společnosti. Byla by se vypracovala k

protagonistům našeho Národního divadla, ano, zcela jistě. Pani Hrabalová byla vzor těch žen, o jakých snili naši dědové v minulém století." (Karel Marysko: Několik slov k úvaze, Hařfa press č. 18, str. 79, Praha 1995).

Fragment druhý z knihy Bohumila Hrabala Klíčky na kapesníku, str. 19 - 20 (nakl. Práce 1990): "Matka byla nesmírně šikovná v domácnosti, a přitom měla zvláštní podvědomí, patřila do bohémského světa, ráda hrála divadlo, celý svůj život hrála divadlo; co já si pamatuji, tak chodila do zkoušek, na premiéry. A vedla domácnost. Na tom malém městečku se hrálo divadlo s velkou chutí a moje matka se divadlu věnovala, měla velký talent, a ten talent k divadlu je nesen tím jistým

způsobem bohémství. Matka se ráda předváděla, ráda hovořila, ráda se bavila o divadle, četla o divadle, všechny ty recenze, všechno, co se hrálo v Praze, musela také vidět. Takže k nám chodila společnost, moje matka měla několik přátel, se kterými hrála divadlo, a s velkým zájmem a zasvěcením věděli nejen to, co hrají, ale to, co se hraje vůbec, jako zkrátka v pražských divadlech."

Fragment třetí: "Život malých měst byl nesrovnatelně bohatší než dnes. V Polné v roce 1917 žilo málo přes 4 tisíce lidí, a přece se zde pravidelně hrálo ochotnické divadlo. Maryška Kylianová-Hrabalová byla hvězdou představení, což dosvědčuje i to, že po přesídlení do Nymburka jezdila dále pohostinsky vystupovat do Polné, což bylo na plakátech spolku Jiří Poděbradský velkými literami oznamováno. Hrál ovšem i Francin Hrabal a v jednom případě - ve slavnostním provedení Jiráskovy Vojnarky 16. května 1918 - nastoupil na divadelní prkna i čtyřletý Bohoušek Hrabal v roli pětiletého Jeníka Vojnara. Ochotnickému divadlu se věnovali manželé Hrabalovi i v Nymburce, přičemž především pro Maryšku bylo divadlo velkou vášní." (Václav Kadlec: Literatura jako způsob života, Týden č.38/1996, str. 80).

Příchod Francina a Maryšky do Polné.

František Hrabal (Francin) přišel do Polné v roce 1914 a nastoupil na místo příručího do firmy svého strýce Františka Janků, majitele výroby sodovek¹⁾. Provozovna se nacházela v západním traktu měšťanského pivovaru v Polné. Nutno říci, že jméno Hrabal nebylo v pivovare neznámé. Břetislav Rěrych uvádí v seznamu sládků: na str. 50²⁾ uveden František Hrabal jako podstarší z panského pivovaru v letech 1869-1876. Francinův otec byl vandrujícím sladovníkem z Konice u

Litvle. Tím se částečně vysvětluje i Francinův příchod do Polné. Ze sodovkárný Františka Janků, který byl nejen právověrečným měšťanem v Polné, ale po jistý čas úřadujícím místopředsedou Právověrečného měšťanstva, přešel Francin Hrabal na místo hlavního účetního pivovaru již v roce 1915. Dokládají to stvrzenky s jeho podpisy z té doby. Zároveň zastával i funkci pivního kontrolora. V posledních měsících války byl v Polné pověřen vydáváním lístků na chléb a mouku jako obecní účetní.

Francinův strýc František Janků byl v Polné na počátku století známým obchodníkem. Vlastnil dům č. 59 v Třebizského ulici, kde měl obchod se smíšeným, železářským a košíkářským zbožím a také trafikou po svém otci. Vlastnil i výčep lihovin a později svou obchodní činnost rozšířil o výrobu sodovek. Koncem roku 1915 opatřil Maryšce Kylianové z Židenic (nar. 4. 1. 1894 v Brně) místo pomocné účetní v měšťanském pivovare¹⁾. Zda tak učinil na přímělu Francina Hrabala nevíme, jméno František Hrabal, obchodník v Brně, je však uvedeno na křestním listě malého Bohumila. Lze tedy připustit, že se Francin s Maryškou znali již před jejím příchodem do Polné. Bohoušek se narodil 28. března 1914 v Židenicích, v knize narozených a pokřtěných otec není uveden. Maryška Kylianová přišla do Polné jako svobodná matka, její syn ale zůstal, až do věku 3 let, u svých prarodičů v Židenicích.

Svatba, malý Břeta a divadlo.

Ohlášky Francina a Maryšky proběhly rychle za sebou, a sice 30. ledna, 2. a 6. února 1916. Skromná a nenápadná svatba se pak konala 7. února 1916 v chrámu Nanebevzetí Panny Marie, Františka Hrabala a Marii Boženu Kylianovou oddal kaplan Karel Kučera pouze za přítomnosti svědků - Bedřicha Zapletala, majitele

tiskárny v Polné a Josefa Doubka, soukromníka - a několika polenských přátel. Otec Maryšky, Tomáš Kylian, dal písem-

né svolení nevěstě na farním úřadě v Zábrdovicích u Brna. Mladí manželé se po svatbě nastěhovali do pronajmuté

Ženich — Bräutigam

Rok, měsíc a den	Číslo domu	Jméno — Namen	Náboženství Religion		věk alt	svobodný unverheiratet	vdovec Widwer
			katolického katholisch	nekatolického unkatholisch			
1916 7 února v Polné	12-I	<i>František Hrabal, učební mistr v pivovaru v Polné, narozený v Horních 19. (bylým) Lhotěch, mančelohy sň. kateřina: Františka Hrabal, domáček v Horních 195, a Josef, dcery Josefa Dvory z Komes.</i>			26,		
<i>svědek: Karel Kučera Syn</i>		<i>Byli zveřejněni v Polné, dne 22. ledna, 2. a 6. února 1916. Křesť. byl zveřejněn v farním úřadě v Horních 24. 10/16 a 25. Křesť. byl zveřejněn v farním úřadě na náměstí v Horních 24. 10/16 a 25. Svatba byla zveřejněna doma na farním úřadě v Zábrdovicích 14. 10/17 a 26.</i>	<i>kateřina</i>		<i>m 18789</i>	<i>svobodný</i>	

Zápisy o svatbě F. Hrabala a M. B. Kylianové 7. 2. 1916 v Polné

Nevěsta — Braut		Svědci — Zeistände	
Jméno — Namen	Náboženství Religion	Jméno Namen	Stav Stand
	katolického katholisch		
<i>Marie Prošera Kylianová narozená v Brně, učitelka v škole 24. (dříve v byt. Brno) manželka a dcera kateřina: Simona Kyliana, učitelka v Brně, a Marie, dcery Josefa Dvory z Komes.</i>		<i>Karel Hrabal m 18789 svobodný</i>	<i>Josef Dvory učitel v Polné 195</i>
<i>Byli zveřejněni v Polné, dne 22. ledna, 2. a 6. února 1916.</i>			

místnůstky v domě Antonína Marase č. 80 v Poděbradově ulici, kde se jim 25. září 1917 narodil syn Břetislav Josef Hrabal. To však již malý Bohoušek žil 10 měsíců s rodiči v Polné, když mu 26. prosince 1916 dal Francin písemným prohlášením přijmení Hrabal a přijal ho za vlastního¹⁾. Někdy koncem roku 1917 Hrabalova rodina obdržela služební byt v prostorách městského pivovaru. Do rodiny docházela hlídat děti a vypomáhat služka Marie Benešová.

Z literárního odkazu Bohumila Hrabala víme, že jeho matka toužila stát se divadelní herečkou. Je nesporné, že první větší role dostala v polenském souboru Jiří Poděbradský. Přestože se v Polné v období 1915-1917 divadlo hrálo sporadicky (v roce 1917 ani jednou)³⁾, členové souboru se určitě scházeli a divadlem žili. Lásku k divadlu přivedla Maryška mezi polenské ochotníky hned po příchodu do Polné a blízkými přáteli Hrabalových byli zejména manželé Zapletalovi - hlavní protagonisté souboru Jiří Poděbradský. Tiskař Bedřich Zapletal byl v roce 1906 zvolen jednatelem spolku a v období 1899 - 1918 účinkoval třiapadesátkrát³⁾. Jeho manželka Emanuela sehrála ve stejném období 41 představení a několikrát se na divadelních prknech objevil i jejich syn Jan Zapletal.

V posledním válečném roce nastalo v kulturním dění všeobecné oživení. Také polenští ochotníci se zviditelnili. Během roku nazkoušeli 7 divadelních her, kterými se představili na deseti večerech³⁾. A právě v tomto období se uplatňuje herecký talent Maryšky Hrabalové, když dostává

Pod protektorátem sl. městské rady v Polné
oslavují místní sdružené spolky památku
SOTILETÉHO ZALOŽENÍ „NÁRODNÍHO DIVADLA“ V PRAZE
ve dnech 16, 20 a 26. května v sále „u Slovana“

SLAVNOSTNÍ DEN 16. KVĚTNA 1918.

Spolek divadelních ochotníků „Jiří Poděbradský“ sehraje

VOJNARKA,

drama Al. Jiráka ve čtyřech dějstvích.

O S O B Y:

Madona Vojnarová	— — — —	pl. E. Zapletalová
Janek, její 8letý syn	— — — —	Bohuslek Hrabal
Janek Vojnar, jeho starší a pomilán	— — — —	p. Jar. Křiváček
Antonín Havel	— — — —	p. Jind. Valnera st.
Jeho matka	— — — —	pl. Běl. Mlýnský
Jan Havelka, zpěvák	— — — —	p. Ad. Wollmann
Bětko, dívka	— — — —	pl. A. Chobotová
Marta, pánobka	— — — —	p. Jan Čadový
Držba	— — — —	p. Jind. Valnera ml.
4 Dvořák	— — — —	p. Fr. Hrabal
Woposník	— — — —	pl. J. Křiváček
Marjánka, její dcera	— — — —	pl. Mil. Nejšťava
Veveřský št.	— — — —	pl. M. Nejšťava

Režisér dělal p. E. Šejpar. Zúčastněni v 8 hod. večer.

Představení divadla Slavaostal přeslov B. Kaminského přichází nejdříve
GENY MÍST: Křeslo 2 50K, l. místo 2 K, il. místo 1 50K, sedadlo na galerii a parter 1 K.
Zastavují vstupky do divadla včas vyprodání sjezdě v předstihu

SLAVNOSTNÍ DEN 20. KVĚTNA 1918.

1. Břetislav Čechovský: Soubor pro děti p. J. Komrsem, sp. Hady.
2. PŘEDHÁŠKA a výstava slavaostal. P. odd. od F. I. Mladší
3. Ad. Heyduk: Rodná země (Revue) div. „Sokol“
4. „Slovenský chor“ cvič. taneč. odbor „Sokol“
5. „Chodská“ od B. Krásovské: Revue div. p. E. Křivá
6. Žitav. obraz. Malé národní divadlo.

Geny míst: sedadlo (nehlavně) 2 K, k stání 1 K. Zúčastněni v 8 hod. večer.

SLAVNOSTNÍ DEN 26. KVĚTNA 1918

KONCERT,

řízený p. J. Komrsem, správcem školy v Malé Vázdol.

PROGRAM:

1. Smetana: Overture k operě „Hubička“. Třebaže Salonií orchestr
2. Dvořák: Vánoční (A dir.) Smyčcový kvartet
3. Liszt: Memento pánob z 18. stol. Solo pro piano představen p. M. Il. Dr. V. Mlýnský
4. Komrsem: Soubor charvatých písní národních. — Salonií orchestr
5. Dvořák: Slavovský tanec č. 8. — Salonií orchestr

DEJTI MĚSTSKÉHO

příležitost zahrát si téměř ve všech představeních. Divadlo však hraje po boku své manželky také Francin. Aby byl přehled informací o pobytu Hrabalových v Polné úplný (vzhledem k dostupnosti pramenů), uvádím chronologický soupis

zápisů z Pamětní knihy města Polné 1914-1934 (kroniku vedl ředitel muzea Břetislav Rérych):

Leden 1918 - spolek ochotníků sehrál ve prospěch "Českého srdce" za režie Em. Kašpara hru "Přes padesát".

Únor 1918 - v Polné tehdy se přičiněním P. Kašpara skoro každou neděli hrálo "Následky dostaveníčka". Hráli tehdy: J. Volenec ml., Fr. Kracík, P. Hejl, H. Pešáková, J. Špinar, manž. Hrabalovi.

1. dubna 1918 zahráli si opět ochotníci divadlo "Tři faraonové" (od Kotára), "Čupr na námluvách".

Květen 1918 - také v Polné byly konány divadelní slavnosti dvojího významu. Předně to byla oslava 120 letého trvání ochotnického divadla v Polné. Vybrali si k oslavě Jiráskovu "Vojnarku". Režii měl P. Kašpar....

červenec 1918 - energický režisér P. E. Kašpar pořádal 3x představení "Bílá paní" pro děti ve prospěch sirotčince a zaopatření školních potřeb nejchudším. Obececnstva přišlo mnoho.

12. srpna 1918 - městské zastupitelstvo odhlasovalo předavky po 1000 K úředníkům, účetnímu Hrabalovi ze 70 na 100 K měsíčně.

15. září hráli divadelní ochotníci "Veselo hru" od Jeřábka a "Papírový ideál" od Skocha.

Aprovizační obtíže se koncem listopadu 1918 stupňovaly. Protože se nadstrážník Skuhra vrátil z vojny, odešel účetní Hrabal zpět do pivovaru.

16. března 1919 - ochotníci hráli divadelní kus "Ona něco ví". Režii vedl J. Volenec ml. Hráli: F. Kracík, B. Zapletal, T. Chlebeček, Dr. Michálek, H. Pešáková, M. Hrabalová, Fr. Špinar, J. Čáslavský, F. Hrabal.

Záznam bez data - spolek divadelních ochotníků sehrál Štolbovu "Závět". Dekorace jim maloval Jiří Michálek a Lud. Klusáček. Hráli: K. Sázavský, Pešáková, Hrabal, Dr. Michálek, Novák, Friese, Pešák, Wollmann, Müllerová, Čáslavský a Meloun.

21. dubna 1919 - opět bylo divadlo, Štolbovy "Staré hřichy". Hráli: J. Volenec ml., Karel Hazuka, M. Hrabalová, Procházka, Světlíková a j.

Dne 18. května hráli zase ochotníci divadlo "Vina" od L. Matouše za režie J. Volence ml. Hráli zase známí herci E. Procházka, M. Zapletalová, M. Hrabalová, J. Čáslavský, Hrabal atd.

Z Polné do Nymburka.

Uprostřed léta 1919 se Hrabalovi z Polné stěhují. Francin přijal nabídku na místo správce nymburského pivovaru. Ačkoliv sbírám a zakládám informace o pobytu Hrabalových v Polné již přes 10 let, nebylo mi dlouho známo, kdy vlastně z Polné odešli. Nevěděl to ani Hrabalův vydavatel, nevěděl to ani sám Bohumil Hrabal a hrabalolog Radko Pytlík uváděl rok 1920. V březnu 1997 mě upozornila vedoucí Muzea Vysočiny - pobočka Polná Marta Vomešová na dopis Hrabalových adresovaný z Nymburka polenským ochotníkům. Dopis je uložen v polenském muzeu.

Přátelská pouta, láska k divadlu a vztah k Polné byly u Hrabalových příliš silné. Potvrdil to i Bohumil Hrabal. Při rozhovoru v Kersku 15. března 1994 nám sdělil, jak často jeho matka vzpomínala na Polnou. Pomohla mu oživit prožitky z dětství v Polné, které se pak promítly i v jeho literární tvorbě. Odstěhováním do Nymburka se kontakty Hrabalových s přáteli v Polné nepřerušily. Svědčí o tom další zápisy v Rérychově kronice:

Nymburk, č. 8 '94

Slavný

Ochotnický spolek "Václav Hrabalovy"

Polné

Honoře a mnoho srdečných pozdravů
a vřoměnů k našemu novému působení!

Současní děláme na krásnou bydli
křivo jsme od Vás, vzbudili na rozloučenou
dočtali.

Tak nás tato překvapila, jest třeba
napsat a dojet, když na nás utvářelo bylo
jmeně rozloučení, zanechal však vzpomínky
na Vás můj spolek, k němuž jsme oba s láskou
louti. Když ohavně ve Vašem období
shrávni, nabíli k tomu nejkrásnějším křivo jsme
v Polné ražili.

Je Vaším dalším podnikání přejeme Vám
mnoho radosti a úspěchů, v zase odpočívání na
okamžitě, sčítáme se kři radostí, křivo jsou
lah blíž k Vám jako nám

Na zdar

Vám zůstane oddaně

Hrabalovi

1924 - ochotnický spolek sehrál za re-
žie B. Kracíka J. Scheinplugové "Gejzír".
Přijali 1208,-K, vydali 578,-K. Hráli tehdy:
V. Valchář, E. Zapletalová, A. Kocourek,
E. Rérychová, M. Strádalová, M. Putterlí-
ková, E. Procházka, Marie Hrabalová ja-
ko host z Nymburka.

1925 - 5. října hráli divadelní ochotníci
kus "Náměsíčný" podvkrát.

Při soutěži ochotnických spolků v Jihla-
vě, kde hráli z Polné, z Jihlavy a z Třeště,
příznalo obecnostvo hlasováním I. cenu
polenským. Zásahu o to měla paní Hra-
balová (nyní v Nymburce), Zelený, Kracík
a j.

1929 - 13. a 14. července pozvali si
ochotníci divadlo ochotnické z Nymburka
(kdež hráli také p. Hrabal a pí. Hrabalová,
býv. účetní pivovaru). Byl tu dáván kus
"Souboj lásky". Vybráno 2214,- K. Ježto
hostili obědem, večeří a večirkem nym-
burské hosty, byl deficit 275,-K.

Bohumilu Hrabalovi bylo v době, když
odcházel z Polné, necelých 6 let. Ze své-
ho tříletého pobytu si však hodně pama-
toval a některé prožitky byly natolik silné,
že je ve svém literárním díle vylíčil do
nejmenších podrobností. V Hrabalově
tvorbě se prolíná celý jeho život a hlavně
jsou to scény z dětství. Z těch polenských
jsou to scénky o tom, jak se poprvé topil
na náměstí v kašně, jak z Polné utíkal k
babičce do Židenic, jak se zúčastňoval
svateb a pohřbů a pochopitelně vše o
mamince, kterou měl Hrabal velmi rád.
Živé autobiografické scény z Polné výraz-
ně vystupují zejména v Domácích úkolech
z pilnosti (vyd. nakl. Čsl. spisovatel, Pra-
ha 1982) na str. 15-25, v Prolukách (Čsl.
spisovatel 1991) na str. 52-53, v další kni-
ze téhož nakladatelství vydané pod náz-
vem Vita nuova v roce 1991 na str.
232-234 a v Hrabalových vzpomínkách
sepsaných pod názvem Jak si vzpomín-
ám jen a jen na slunečné dny, vydaných
v časopise Týden č. 28 a 29/1997 záslu-
hou Hrabalova vydavatele Václava Kadle-
ce. Text je zde doplněn fotografiemi, z ni-
chž některé jsou z Polné.

V jednom z textů nechává Hrabal vy-
právět svou ženu Pipsi: "A tak můj klenot,
který když byl zdravý, tak s velkým smí-
chem vyprávěl o tom, jak se v Polné topil
..... a když se vracel ze Židenic, tak si sjel
do té Polné, aby se tam podíval na pivov-
var, aby tam poznal i tu kuchyň, kde kdysi
seděl na židličce a celý svět se s ním to-
čil, protože byl ve třech letech tak opilý,
že si nemohl rozvázat tkaničku u boty,
poznal i ty dveře do ulice, ve které to hu-

čelo školáky protože tam byla měšťanka a obecná škola, poznal i dům, kde byl cukrář Hazuka..... A potom stál celé odpoledne na náměstí v Polné, vyhmatával z pís-kovce slunce odrážející se z kašny, ve které se skoro utopil v pěti letech.... Tak si můj muž zajel po stopách svého narození, po stopách svých utopení i vzkříšení, které bylo dílem doktora Michálka, toho, který ohledal Anežku Hružovou v lese Březi-na..."

Od roku 1919 Hrabalovi žili ve vlídném polabském městě Nymburce. Tady Bohu-mil Hrabal vystudoval střední školu, hrál v jazzové kapele. Pozdější osudy studenta práv, kulisáka, pojišťováka nebo zaměst-nance sběrný jsou spjaty výlučně s Pra-hou. V důchodovém věku koupil chatu v Kersku, kde pobýval nejraději, a kde trva-le žil i jeho bratr Břetislav. Přestože se Bohumil Hrabal začal věnovat literatuře až ve svých 49 letech, vytvořil bohaté a ne-

napodobitelné literární dílo. Jen u nás vy-dala celá řada nakladatelství na 40 knih, z nichž některé byly úspěšně zfilmovány (Ostře sledované vlaky, Něžný barbar, Postřiziny, Slavnosti sněženek, Příliš hluč-ně samota a j.).

Epilog.

5. června 1966 umírá Hrabalův nevlast-ní otec Francin, ředitel nymburského pivovaru v. v. Dne 10. února 1970, čtyři roky po smrti svého muže, umírá ve věku sedmdesáti šesti let Marie Hrabalová. 3. února 1997 tragicky zahynul po pádu z okna 5. patra nemocnice Na Bulovce její syn Bohumil Hrabal, slavný český spiso-vatel a pro nás největší z pábítelů. Všichni tři odpocívají v rodinném hrobě na hřbito-vě v Hradištku. Urny jsou uloženy v těžké dubové bedně s nápisem PIVOVAR POL-NÁ tak, jak si Bohumil Hrabal přál.

Literatura:

- 1) Václav Kadlec: Literatura jako způsob života, Týden č. 38/96, str. 80.
- 2) Břetislav Rérych: Stanovy Právovárečného měšťanstva v Polné, Polná 1930, str. 50.
- 3) Bohuslav Hladík: 180 let ochotnického divadla v Polné.

Milan Šup

ARONOVA STROJÍRNA V POLNÉ

V dnešním putování historickou Polnou se vydáme pod Dolní bránu, kde téměř půl století pracovala Aronova strojírna.

Zakladatel firmy Antonín Aron byl zaměstnan jako strojník a vedoucí strojník, jak tehdy bylo zvykem, u různých podniků a na různých místech ve starém Rakousko-Uhersku. Na počátku století se trvale usazuje v Polné, kde se spojuje s výrobcem zařízení pro škrobárny a zemědělské podniky Karlem Sázkavským. Později se osamostatňuje a zakládá v bývalé

koželužně v Nerudově ulici "Strojírnu pro speciální výrobu strojů škrobárenských a hospodářských". Dnes je v těchto prostora-ích kamenosochařství. Ve spojení s firmou Bárta Proseč vyrábí z počátku stroje na vyorávání brambor pod značkou "Vítěz" a "Reform", o které byl mezi zemědělci velký zájem. Nastávají však problémy s patentovou ochranou těchto strojů; jejich výroba musí být ukončena. Na fotografii z roku 1909 napočítáme mimo majitele A. Arona a jeho syna deset

zaměstnanců včetně učňů. V roce 1918 předává podnik synovi Rudolfovi, narozenému v roce 1889, který pak navazuje na bohaté zkušenosti svého otce.

kteří se jim ke škodě věci nedostalo. Celý komplet truhlářských strojů vyrobených v dílnách R. Arona se dosud zachoval v bývalé truhlárně Aloise Horského. Místní

Zlaté české ruce - platilo bez výhrady o strojirenské dovednosti Rudolfa Arona. Byl typickým českým selfmademanem z období první republiky. Konstruktorem, technologem, mistrem "černého řemesla" a podnikatelem v jedné osobě. V jeho dílně byly vyráběny stroje a zařízení, již nejen pro potřeby škrobárenských a zemědělských podniků, ale i další výrobky vlastní konstrukce. Mezi výrobky firmy Aron najdeme podle fotografií a prospektů z archivu jeho dcery soustruhy pro obrábění dřeva i kovů, protahovačky, dlabačky, pérovky, pásové pily pro truhláře a kolaře, ohýbačky pro výrobu loukotí a později i lyží. Vše vlastní konstrukce. A samozřejmě nástroje. Pro polenskou "Metrovku" a ostatní zákazníky. Mnohé výrobky by si zasloužily i patentovou ochranu,

obchody si objednávaly montáž a údržbu v té době moderních stahovacích kovových rolet. Pro kamnářství Adolfa Skaláka byly dodávány kovové části a nezbytné příslušenství ke kachlovým kamnům. Mohli jste si zde zadat rozmanité strojnické a zámečnické práce, broušení speciálních nástrojů atp. Metalurgické polotovary pro výrobu strojů a zařízení dával si podle vlastních výkresů zhotovit v nedalekých jihlavských slévárnách. Nebyla mu cizí ani fotografie. Potřebnou fotodokumentaci pro své výrobky a ke zhotovení jejich prospektů si pořizoval sám.

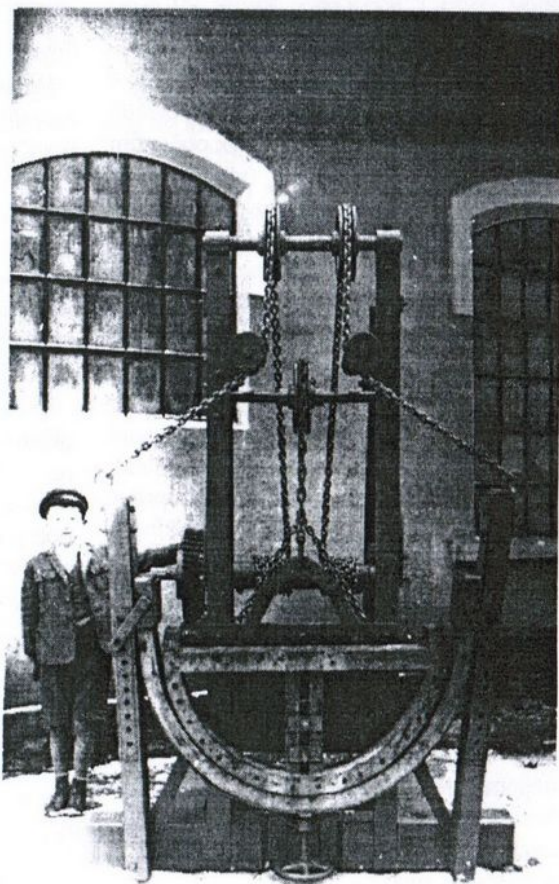
Stroje a zařízení vyráběné v Aronově strojárně, stejně tak jak přínos čs. hospodářství, získaly ocenění na několika výstavách. Dnes bychom mohli říci že některé z nich získaly ocenění obdobné dnešnímu

označení Czech made. Obrážené diplomy a medaile věnovala jeho dcera paní Jindřiška KUBIŠTOVÁ Muzeu Vysočiny - pobočka Polná v roce 1979.

Strojirna byla po dobu své existence vybavena technologií na úrovni své doby. Byly zde soustruhy, frézka, hoblovka, vrtačky, ale i kovářská výheň. Učedníci zde měli možnost seznámit se s obráběním kovů na různých strojích. Naučili se podle výkresů zhotovovat nástroje. Po získání výučního listu se z nich stávali kvalifikovaní nástrojaři, obráběči kovů a zámečníci, kteří nacházeli dobré uplatnění po celé republice. Začínal zde i člen Klubu za historickou Polnou Jan Vítek, který později, až do svého odchodu do důchodu pracoval jako vedoucí konstruktér v ČKD Praha. Na Rudolfa Arona, jako vynikajícího řemeslníka, ale i člověka dobré povahy, rád vzpomíná Josef Kislínger - Keňa, který v letech 1941-1944 patřil mezi jeho poslední učedníky, jimiž byli Míla Bradáč, Mírek Bahounek, František Suchánek z H. Věžnic a Karel Nejedlý. Při každém svátku "pana mistra" byli, i v dobách válečných, pohoštění bábovkou, cukrovím a čajem. Strojirna poskytovala podle potřeb a možností pracovní příležitosti pro 6 až 8 zaměstnanců včetně učňů.

V říjnu roku 1927 se konaly v Polné volby do městské samosprávy. Stejně jako v předcházejících volbách získala nejvíce hlasů strana lidová před KSČ a národními demokraty. Živnostenská strana měla v samosprávě 5 zastupců. Při volbě starosty dostal důvěru Rudolf Aron, člen živnos-

tenko-obchodnické strany středněstávkové. Starostou byl do listopadu roku 1931. Na činnosti městské samosprávy se však i nadále podílel až do počátku čtyřicátých let. Připomeňme si ještě, že starosta vykonával tuto funkci při svém občanském povolání; nebyl, jako je tomu dnes, placeným funkcionářem. Roční odměna starosty činila 600 Kč. Starostů se správou města nebylo v jeho funkčním období málo. Černý pátek 25.10.1929 na newyorské burze, Big crash, znamenal počátek světové hospodářské krize, jež postihla také všechny evropské průmyslové země včetně ČSR a silně doléhala i na

Polnou. V tomto období se zde ocitlo bez práce přes 300 dělníků a byly obavy ze sociálně motivovaných nepokojů. Starosta s městskou radou museli řešit sociálně tíživou situaci obyvatel a nezaměstnanost prováděním nouzových prací na úpravách silnic, ale i zajišťování stravovacích akcí pro děti z nemajetných rodin atd..

Krise zasáhla i podnik Rudolfa Arona. Nebyly zakázky, odbyt výrobků vázl, pro zaměstnance nebyla práce. V této obtížné době se věnoval R. Aron správě města i na úkor svého vlastního podniku. Přestože město trpělo, jako vždy v minulosti i současnosti, nedostatkem financí na výstavbu, kulturní a dobročinné účely, podařilo se v roce 1928 za pomoci Občanské záložny a Městské spořitelny vydláždít chodníky a také postavit pomník občanům padlým v 1. světové válce. Odhalen byl v roce 1931. Značné úsilí vynakládali zastupitelé na prosazení žádosti, aby trať Plzeň - Brno byla vedena přes Polnou. Marně. Všem aktivitám městského zastupitelstva věnoval nemálo času Rudolf Aron. Bohužel vše, co pro věci veřejné na radnici vykonal, bylo v padesátých letech zapomenuto.

Kromě časově náročné práce v městské samosprávě se podílel i na správě Městské spořitelny. Z četných spolků připomeňme alespoň jeho aktivní členství v Sokole od roku 1909 jako jednatel až do zákazu činnosti této organizace po oku-

paci země nacistickým Německem. Pro své výtvarné nadání byl jakýmsi místním scénografem pro každoročně pořádané sokolské "šibřinky". Nezapomenutelné dekorace ve stylu rokoka a další vznikaly pod jeho vedením v dílnách v Nerudově ulici.

Válečné události postihly krutě i rodinu Aronů. Spolu se svými vrstevníky "ročníku 1921" je povolán do totálního nasazení v tehdejší Velkoněmecké říši i nejmladší z rodu Aronů, syn Rudolf. "Totaleinsatz" se mu stává osudným. V červenci roku 1943 umírá v rakouském Sankt Pölten. Nacisté popravují i bratra Rudolfa Arona st. - zlatníka. Důvod? Manželka Italka ukrývala italské partyzány.

Po krátkém poválečném období obnovy národního hospodářství přichází "vítězný únor" a nechvalně známá padesátá léta. Proces znárodnění dopadá i na Aronovu strojírnou. Družstvo Elchron, které v Polně vzniklo v roce 1951, zde po určitou dobu vyrábělo brusky na parkety. Po přestěhování do nově vybudovaného objektu je zde zřízena provozovna kamenosochařství.

V podniku, kterému věnoval celý svůj aktivní věk, není pro něho, ani jinde v Polně uplatnění. Odchází s manželkou z města, které mu přirostlo k srdci, a k jeho prospěchu se snažil vždy pracovat, s pocitem hořkosti a zklamání. Umírá v roce 1971 v Praze.

Za poskytnuté informace děkuji:

pí. Jindřišce Kubištové roz. Aronové

p. Janu Vítkovi z Prahy 9 - Kbely

p. Boh. Hladíkovi

Použitá literatura:

Kol. Polná 1242 - 1992

HRDLIČKA ZAHRADNÍ (*Streptopelia decaocto*) NA POLENSKU

Když jsem se na začátku čtyřicátých let začal ve svém volném čase zabývat pozorováním ptactva, hnízdilo v okolí Polné pravidelně každoročně celkem 93 druhů. V dalších letech z nich 9 druhů postupně zcela vymizelo nebo hnízdí jen velmi zřídka v některém roce. Jsou to tyto druhy (v závorce uveden rok posledního pravidelného hnízdění): Vodouš rudonohý (1951), chřástal polní (1952), strnad zahradní (1960), tetřívka obecná (1969), bělořit šedý (1970), chocholouš obecný (1973), lelek lesní (1981), rákosník velký (1981), slípka zelenonohá (1990). Naopak 18 druhů, dříve zde vůbec nehnízdících, hnízdí nyní pravidelně (v závorce počátek pravidelného hnízdění): polák velký (1945), polák chocholačka (1949), čáp bílý (1952), hrdlička zahradní (1959), bramborníček hnědý (1969), ořešník kropenatý (1969), fuhýk šedý (1971), linduška luční (1971), skorec vodní (1972), cvrčilka říční (1973), moták pilích (1977), volavka popelavá (1977), labuť velká (1982), moták pochop (1986), cvrčilka zelená (1986), čáp černý (1987), výr velký (1990),

krkavec velký (1993). Celkový počet pravidelně hnízdících ptáků se tedy během 57 let zvýšil z 93 na 102.

Většina těchto nových druhů je u nás poměrně hojně zastoupena, ovšem po této stránce vyniká hrdlička zahradní. Původně byla rozšířena jen v Asii: v Turecku, Izraeli, Sýrii, Iráku, Iránu, Afganistánu, Indii, Pákistánu, na Srí Lance, v Kirgizii, části Kazachstánu, ve střední a severní Číně, Koreji a jižním Japonsku. Když Turci po dobytí Cařihradu v roce 1453 postupně obsadili Balkánský poloostrov (Řecko, Srbsko, Bulharsko, Černou Horu a Albánii), pronikla s nimi hrdlička balkánská na toto území. Je to totiž pták zdržující se při člověku a hnízdící v zahradách, na hřbitovech a jednotlivých stromech při silnicích. Do okolí sídlišť proniká zřídka k jednotlivým domům. Podle autora knihy o ptácích Srbska S. D. Matvejeva tuto hrdličku Turci často drželi v klecích a tím zřejmě silně ovlivnili její rozšíření. Na Balkáně ji však přílišné rozmnožení brzdili draví ptáci a tak byla do dvacátých let našeho století omezena jen k Dunaji. Počátkem třicátých let začala hrdlička zahradní pronikat do Maďarska, roce 1936 byla zjištěna na Slovensku v Komárně, 1943 jižně od Hodonína a r. 1945 na více místech na jižní Moravě. Do roku 1955 obsadila celé Československo a střední Evropu vůbec a do osmdesátých let pronikla do západní Evropy. Hnízdí již i v severním Španělsku a Itálii, v jižním Švédsku a

kresba Jan Krátký-Losos

Anglii, odkud se dostala přes Faerské ostrovy až na Island. Tak rychlé šíření nemá v Evropě u jiného ptáka obdoby. Jistě je umožněno i tím, že se těší ochraně člověka.

V Polné pozoroval první dvě hrdličky zahradní 19.4.1950 MVDr Ivo Svatoš na jejich zahradě v ulici Žižkově. 4.3.1953 viděl jeden exemplář Bedřich Neubauer u krmítka u svého domu k nádraží. 7.5.1953 jsem viděl jednu přeletět Peklo od Zápekli ke Kateřinovu. V r.1955 vyhníždil pár na smrku pichlavém na zahradě u Ganswohlů k nádraží. V roce 1956 pozorována několikrát ve Ždírci a Měšíně a 11.4.1957 jedna opět u Ganswohlů. 30.4.1959 jeden exemplář na zahradě u Kubičků na Husově náměstí. Od tohoto

roku hnízdí v Polné a okolních obcích pravidelně a občas bývá zjištěna i při samotách, např. r. 1974 na okraji Březiny při hodinářském učilišti, 30.4.1974 houkala u samoty Podles, 28.5.1975 houkala u borského mlýna, 26.5.1980 jeden pár na okraji smrkového lesa u rybníka Belfrid u Bohdalova při budově letní kolonie. 27.3.1983 sedí na hnízdě na jabloni při Jeklově domu Pod Kalvárií, sameček houká asi 20 m opodál. 28.5.1985 houkají tři v Janovicích. 2.6.1992 zničeno hnízdo na lípě v parku na Husově náměstí dětmi.

Počet hnízdících párů jsem v roce 1981 odhadoval na 30, podobně na začátku devadesátých let. Koncem května 1998 odhaduji počet párů na 45.

Citovaná literatura:

Matvejev, S.D., Rasprostranjenje i život ptica u Srbiji. Beograd 1950.

Šťastný, K., Randík, A., Hudec, K.: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČSSR 1973/77. Academia Praha 1987.

Šťastný, K., Bejček, V., Hudec, K.: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985-1989. Nakladatelství H a H Jinočany 1997.

Jan Prchal

ZAJÍMAVÁ POLENSKÁ VÝROČÍ V ROCE 1998

1318 (680 let) - u zemského soudu probíhá spor mezi Vikardem z Polné a vladky Billnagem ze Žumberka a Bohuňkem z Popovic o náhradu škody způsobené při přepadu vesnic Nížkova, Poděšina a Sirávkova.

1378 (620 let) - listina Ješka Ptáčka z Pirkštejna zmiňuje kostelík sv. Kateřiny na Strážné Hoře v Polné.

1428 (570 let) - v listině, datované 4. prosince, majitel Janovic a Skryšova Jan Sezima z Rouchova odpouští svým poddaným roboty.

1448 (550 let) - Jan Sezima z Rouchova daroval svým poddaným odúmřf, t. j. právo odkazu majetku komukoliv.

- dostavěn kostelík sv. Anny na Rosmarmu.

1468 (530 let) - 14. ledna koupil polenské panství Burian Trčka z Lípy za 10.000 kop grošů s podmínkou, že po jeho smrti bude Viktorinovi z Kunštátu ve stejné ceně postoupeno zpět (to se stalo ještě téhož roku).

- koncem května přitáhl s vojskem na Polnou král Jiří z Poděbrad, aby zasáhl do bojů u Třebíče, kde byl uherskými vojsky pod vedením krále Matyáše obklíčen Viktorin z Kunštátu. Polná byla tehdy hlavním královým stanem a důležitým opěrným bodem.

- 8. října se zmocnil polenského hradu Jan Konopišský ze Šternberka pro svého otce Zdeňka odvetou za Konopiště, kterého se zmocnil král Jiří z Poděbrad.

1488 (510 let) - dle kamenité značky s tímto letopočtem lze soudit, že kostelní loď kostela sv. Kateřiny byla v té době prodloužena a zbořena stará dřevěná zvonice.

1518 (480 let) - Burian a Jan Trčka z Lipy potvrzují Polné městská privilegia a věnují dva rybníky za Hrbovem (nad Lahvičkovým).

1538 (460 let) - 18. října prodává Jan Trčka z Lipy polenské, přibyslavské a ronovské panství Karlovi z Valdštejna a na Hrubé Skále a jeho choti Elišce z Postupic za 25.250 kop českých grošů.

- z listiny o Polné vyplývá, že na panství byla tehdy vybudována pevná síť rybníků, jmenovitě se jich uvádí přes padesát.

1558 (440 let) - původní strop kostela sv. Anny byl nahrazen trámovým klenutím, úpravou byly bohužel zničeny původní malby z 15. stol.

1588 (410 let) - Polná obdržela novou městskou pečeť.

1598 (400 let) - Hertvík Žejdlíc ze Šenfeldu potvrzuje a rozmnožuje Polné městská práva, zejména: svobodné "kšaftování", udělení jihlavského práva, právovávěcnosti měšťanstva, lázeň, sklad soli, věčné světlo, vinný šenk, slib nezatěžování robotami....

1608 (390 let) - Jan Žejdlíc ze Šenfeldu uděluje polenským řezníkům privilegia a potvrzuje cechovní řád (do r. 1607 patřili pod cech v Přibyslavi).

1618 (380 let) - koncem srpna obsadilo Polnou a Přibyslav císařské vojsko pod vedením plukovníka Khaana. Část měšťanů věrných bratrskému vyznání byla z

Polné vyhnána, zbylé obyvatelstvo bylo donuceno k přestupu na katolickou víru. Císařští dobyli ještě Německý Brod, při postupu na Čáslav však byli 14. září stavovským vojskem poraženi.

1638 (360 let) - Maxmilián z Ditrichštejna potvrzuje městu privilegia upravená kardinálem Františkem z Ditrichštejna a dává městu dva rybníky u Konzbulovského dvora.

1648 (350 let) - po třicetileté válce zůstalo v Čechách jen 800 tisíc obyvatel. Na polenském panství zůstala třetina domů pustých (např. velký selský dvůr mezi Polnou a Dobroutovem již nebyl obydlen a zanikl).

1658 (340 let) - kostel sv. Kateřiny, vypálený Švédy, byl znovu vystavěn.

1678 (320 let) - osmadvacetiletý misiónář Šimon Boruhradský, polenský rodák, se vydal s hromadnou výpravou do zahraničí.

1688 (310 let) - založena památní spolková kniha polenských "Literáků" (spolek existoval již před Bílou Horou).

- na polenském panství bylo v provozu 11 vrchnostenských mlýnů a dvě panské valchy.

1698 (300 let) - zemřel kníže Ferdinand z Ditrichštejna, nejvyšší císařský soudce a majitel Polné. Správy polenského panství se ujal nejstarší ze sedmnácti dětí Leopold Josef z D.

1708 (290 let) - 13. července zemřel v Mikulově ve věku 48 let kníže Leopold Josef z Ditrichštejna a tím byly zastaveny práce na dokončení kostela Nanebevzetí Panny Marie (podle původního plánu zbývalo dostavět dvě pobočné věže kostela a 12 kamenných soch apoštolů).

1738 (260 let) - na Horním městě byl sřat "pro rozličné loupeže jiným ku

příkladu a strachu" František Medřický vulgo Oliva, "...hlava na špici vystřčena, tělo na kolo vloženo a tak do povětří vydvženo býti má dle práva".

- na polenském panství zaznamenán zvlášť velký výskyt vlků, obyvatelé byli nuceni uspořádat na ně hon.

- 4. listopadu zemřel kníže František Xaver z Ditrichštejna a panství zdědil jeho syn Karel Maxmilián z D.

1748 (250 let) - přilétla hejna kobylek, která zaplavila kraj a sežrala veškerou úrodu na polích.

- 2. července přitáhlo do Polné 12 tisíc ruských kozáků generála Vojikova. Tábořili "Na pastvišti" a druhý den odtáhli do Bavor, malá posádka však v Polné pobyla téměř čtvrt roku.

1778 (220 let) - 28. února obdrželo 17 vsí na polenském panství privilegium dědičné rychty se všemi rychtářskými právy.

1808 (190 let) - 25. května zemřel Karel Jan z Ditrichštejna, správu rodinného jmění převzal syn František Josef Jan z D.

1818 (180 let) - v Polné byla otevřena hlavní škola, řídícím se stal děkan Josef Martinec.

1828 (170 let) - bylo předlážděno náměstí, k Hrbovu, Dobroutovu, Brzkovu a k Jihlavě byla vysázena stromořadí topolů a jeřábů.

- v Polné, Dobroníně a Hrbově vypukla epidemie slintavky, mnoho kusů dobytka bylo poraženo a zakopáno, cesty byly na dva měsíce uzavřeny.

- v Hrbově byla zřízena škola.

1838 (160 let) - Antonín Pittner založil českou obrozeneckou knihovnu (v roce 1843 měla již 229 svazků).

- v budově radnice byly zrušeny hospoda a velký sál, kde se hrálo divadlo, byly zde zřízeny kanceláře a pokoj radního.

1838 (160 let) - v obchodě Jana Putterlíka na Husově náměstí (dnes u Štočků) byla zřízena sběrna listovních poštovních zásilek (Putterlík zajišťoval jejich přepravu na jihlavskou poštu).

1848 (150 let) - založena Slovanská Lípa a 11. října spolek vydal své stanovy.

- 17. března se v Polné konaly veliké oslavy vyhlášení konstituce císařem Ferdinandem a 18. března byla založena Národní garda čítající 380 členů.

- 31. května se zúčastnili zástupci z Polné slovanského sjezdu v Praze a v červnu kandidoval Ligor Sadil z Polné do říšského sněmu, kde byl poslancem.

- v Polné žilo 6500 obyvatel a město bylo třetím největším na Vysočině.

1858 (140 let) - podle sčítání lidu v Polné žilo 6897 obyvatel.

- polenský rodák Karel Varhánek založil v Rakousku první továrnu na konzervování olejových sardinek a stal se tak zakladatelem tohoto průmyslu v Rakousko-Uhersku.

- 1. ledna se narodila v Polné spisovatelka Vlasta Pittnerová.

- 21. června zemřel majitel polenského panství kníže Josef z Ditrichštejna a nezanechal mužských potomků. Jméno jeho čtyř dcer spravoval jeho strýc Mauric z D.

1868 (130 let) - bylo zřízeno Okresní hejtmanství, ke kterému patřil i přibyslavský okres. Prvním přednostou byl I Stifter.

I 878 (120 let) - nařízením c. k. ministerstva práv ze dne 24. prosince byly

obce Nižkov, Špinov a Rosička připojeny k okresu Polná.

1888 (110 let) - 8. července byl založen okrašlovací spolek Viktorin.

- povoleno v Polné dalších pět výročních trhů (celkem pak bylo 12, z toho 5 dobytčích).

1898 (100 let) - Karel Varhánek zakoupil v Polné na náměstí za 15.000 zlatých svůj rodný dům a daroval ho městu na radnici.

- výměra celého majetku ditrichštejnského panství Polná -Přibyslav- Pohled činila celkem 8.590 ha půdy, z toho 4.818 ha lesa, 2.333 ha polí, 868 ha luk a např. 141 ha rybníků.

- na konci Varhánkovy ulice byly postaveny městské jatky a dobytčí tržnice.

1918 (80 let) - 28. října a ve dnech následujících, stejně jako v jiných obcích, vítali polenští občané vznik Československé republiky. (Průběh těchto událostí v Polné popsal svým kouzelným způsobem spisovatel Bohumil Hrabal v knize "Domácí úkoly z pilnosti").

1948 (50 let) - 24. května zahájil výrobu podnik Pleas, pův. s 12 zaměstnanci.

Walter Kuba

NOVÉ DVORY (Neuhof)

V roce 1440 (ve čtvrtek před svátkem Andrease) jsme se dověděli o jistém Petru Talassovi z Nových Dvorů a také to, že vesnice patřila k městu Jihlavě. Později se objevuje v držení šlechtického rodu Trčků z Lipnice. Roku 1493 stvrdili zápisem Niklas (Mikuláš ?) starší a mladší z Trčků práva Nových Dvorů. V roce 1596 prodal Jaroslav Trčka z Lipnice, pán na Novém Jeníkově, svoje pusté pozemky v

- zákonem z 21. března č. 465 Sb. bylo vydáno ONV v Havlíčkově Brodě usnesení o výkupu zemědělské a lesní půdy patřící Nadaci Jana Sezimy z Rouchova. Budovy špitálu byly předány do správy MNV. Komunistický režim tak zničil 500 let fungující Nadaci, kterou respektovali všichni předchozí majitelé panství za každého režimu.

1958 (40 let) - 1. června byl slavnostně otevřen Dům pionýrů a mládeže v rekonstruovaných budovách býv. Obuvnického družstva. Při otevření poprvé vystoupil dětský divadelní kroužek pod vedením učitelky B. Nápravnikové (kroužek vedla 16 let a 21 divadelních her shlédlo za tu dobu 21.456 diváků).

1968 (30 let) - byl vybudován internát Pleas Za nádražím s 54 lůžky v 18 pokojích.

- členové Svazu klubů mládeže (v Polné Beat Fan Club) se jako jediní ve větší míře zúčastnili akcí, které měly dezorientovat sovětská okupační vojska a povzbudit národní uvědomění.

Nových Dvorech za 44 1/2 (kopy?) grošů. V roce 1596 přešly všechny Trčkovy pozemky od Štoků až po Jihlavu na město Jihlavu - tím také Nové Dvory. Podle daňové listiny z roku 1604 měly tehdy Nové Dvory odvádět majitelům panství: Georgimu 8 (Schock?) a 14 grošů a stejný obnos Gallimu.

Nové Dvory však nezůstaly u Jihlavy ani jeden lidský věk. Za třicetileté války

případly Nové Dvory spolu se Stříteží císařskému rychtáři Heidlerovi z Bukova.

Osídlení se v roce 1493 nazývá NE-WHÖFFEN, vyslovuje se jako Neuhöffen. Začátkem 17. století nese jméno NEY-HOFF, v roce 1657 NEUHOFF. V dobách, kdy veškeré úřední písemnosti musely být vedeny česky, jmenovaly se (1562 - 1596) NOWE DWORY. Jméno je zřejmě odvozeno od toho, že zde stával dřív jiný dvůr EIERHOF - vaječný dvůr. Ten byl později pustý. Také se píše r. 1536 o pustém vaječném dvoře u Nových Dvorů (při NOWYCH DWORZYCH). Po EIERHOFU tak pravděpodobně vznikly Nové Dvory.

Nové Dvory byla samostatná obec, která v roce 1939 měla 9 německých a 3 české radní. Škola byla v místě, příslušná fara a pošta ve Šlapanově, železniční zastávka v Kamenné a četnická stanice v Německém Šicndorfu.

Vesnice měla v r. 1787 20 čísel, v r. 1835 27, v r. 1924 34, v r. 1945 35 čísel. V roce 1945 bydleli v obci tito Češi: František Šípek v č. 6, Nepustil v č. 7, Rudolf Landa v č. 18, František Lipšík v č. 35. Číslo 13 měl obecní dům, stará škola měla č. 21 a nová škola (z roku 1890) měla č. 33.

POZOVICE (Bosovitz)

Bohužel je o tomto pěkném místě podhaleno ještě málo dějepisných pramenů. Jméno obce pravděpodobně pochází ze starého jména BOS, jak se vyskytuje ve starých úředních listinách dvanáctého a třináctého století. Již za starých

německých časů existovalo jméno BOSO a PUZZO. Také ve slovanských jazycích se toto osobní jméno vyskytuje. V roce 1482 je v jihlavských městských knihách zmiňován soudce z "POZOWICZ" a jakýsi "TIBOLT Z POSOVITZ". V 17. století se místo nazývalo BOSOWITZ a PUZE-WITZ.

Osídlení se skládalo z jednoho statku a jedenácti sedláků. Patřilo v 18. století ke statku Smilov a majiteli statku hraběti ze SITZENDORFU, tak jako celé panství střítežské, ke kterému patřilo od začlenění svobodným pánům z PALMŮ. Kolem roku 1800 byl statek rozdělen mezi sedláky za cenu majetkové daně. Statek stál na místě dnešního domu č. 39. Také jména "Schaffer" (šafář) a "Altschaffer" (starý šafář) připomínají časy statkářského hospodaření.

POZOVICE byla samostatná vesnice se šesti německými a třemi českými radními (tyto údaje nejsou potvrzené). Škola byla v místě, fara ve Šlapanově, pošta ve Štokách, železniční zastávka v Kamenné, četnická stanice v Německém Šicndorfu.

Škola na čísle 41 existuje od 1. května 1889. V obci byl švec, tesař, kovář, obchod.

Češi v obci v r. 1945: č. 24 - Václav Taušek, č. 33 - Alois Fikar.

V roce 1787 bylo v Pozovicích 27 čísel.

Z knihy Dr. Antonína Altrichtera "Kniha vesnic Jihlavska" z němčiny přeložil v srpnu 1997 Walter Kuba

PÁD AMERICKÉHO BOMBARDÉRU V ROCE 1944 U POLNÉ

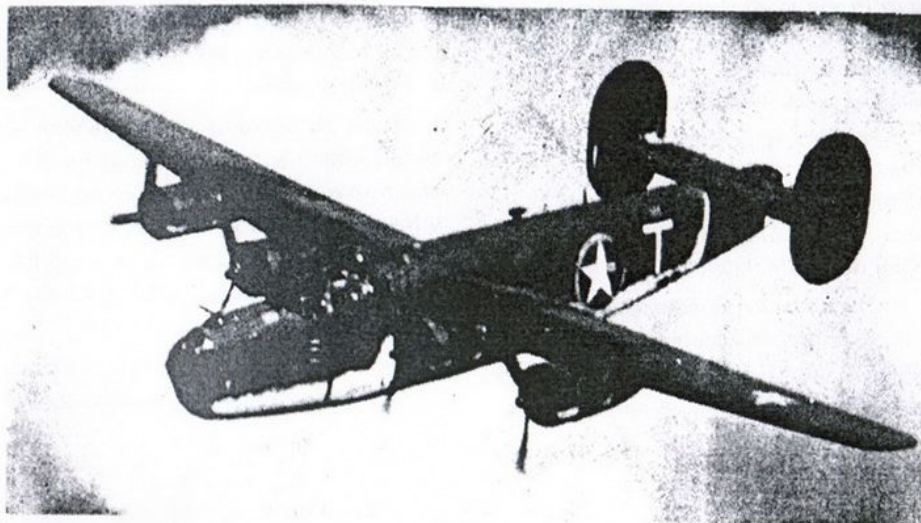
Druhá světová válka, téma pro stovky filmů, seriálů a tisíce knih. Celé knihovny popisují její příčiny i průběh, ale víme o ní skutečně všechno? Například dodnes není zpracována historie letecké války nad protektorátem. Něco víme o bombardování na Mostecku a Pardubicku, o náletech na Plzeň, Prahu a Brno. Četli jste však někdy o ztrátách spojenců nad naším územím? Víte, že jenom 8. a 15. americká letecká armáda ztratila nad územím protektorátu okolo 200 letounů, a že zde zahynulo 1000 letců? To jsou fakta, o kterých existuje pramálo záznamů, převážně se jedná o kusé zápisy v kronikách. Zajímavé jsou vzpomínky pamětníků, i když po půl století mnohdy už značně zkreslené. A protože souvislé dokumentární zpracování není, jsme odkázáni na skupinky či jednotlivce, kteří po střípkách skládají dohromady mozaiku příběhů. Jedním z nich je i osud amerického bombardéru, jenž se dovršil u našeho města Polné.

Celá léta jsem žil v mylném přesvědčení, že se jednalo o čtyřmotorový dálkový bombardovací letoun BOEING B 17-6-FLYING FORTRESS. Vycházel

jsem z úlomků a jednoho kusu trosky trupové přepážky, jejíž rádius mě ujišťoval o kruhovém průřezu trupu, jaký má právě B-17. Až moje setkání se skupinou zápa-dočeských leteckých historiků mě vyvedlo z omylu.

Dle jejich záznamů (fakta čerpaná z amerických leteckých archivů) se jednalo o čtyřmotorový bombardér CONSOLIDATED B-24 H-LIBERATOR, který patřil k 15. letecké armádě operující z letišť v Itálii. Letoun s devítičlennou posádkou pod velením f/Lt. McMinna se dne 16. prosince 1944 zúčastnil náletu na strategické cíle v Záluží u Mostu. Zde byl pravděpodobně zasažen německou protiletadlovou palbou.

Letadlo, které se odloučí od své formace, má většinou problém. Buď jsou to motory, rádiové spojení, nebo kompas. Dnes můžeme těžko říci, co způsobilo, že se letadlo ve 13 hodin 20 minut přibližovalo od Nových Dvorů v nepřilíš velké výšce k Polné. Jak jsem se dozvěděl, nad obcí Kamennou vyskočilo pět členů posádky a nad obcí Nové Dvory další čtyři. V kabině letounu zůstal jenom kapitán, který snad chtěl přistát s letadlem "na břicho". Okolní

terén však asi změnil jeho rozhodnutí. Letadlo obléhá Polnou, otáčí se o 180 stupňů a prudce nabírá výšku. Zřejmě se jednalo o manévr umožňující bezpečné opuštění stroje padákem. Letoun se jakoby zastavuje a po přídí se řítí k zemi. Dopadá na pole poblíž silnice na Nové Dvory, asi 100 m nad objektem nynější bramborárny. Nárazem je letoun zcela zničen. Jeho trosky jsou rozhozeny na velké ploše, kompaktnější kusy hoří a začíná vybuchovat munice palubních zbraní. Němci oblast uzavírají, údajně nechávají vykopat jeden ze čtyř motorů P a W-R-1830-65, které se zaryly do několikametrové hloub-

ky. Z motoru však zbyvá jenom pouhé torzo, proto Němci pouštějí od dalšího kopání.

Trosky letadla byly staženy na jedno místo a uloženy poblíž Ovčina. Později je Němci odvázejí do Jihlavy. Všechny deset členů posádky bylo zajato. Snad se odehrála ještě jedna epizoda se zajatci v obci Dolní Věžnice, kde německé obyvatelstvo zajatce napadlo. Podrobnosti se mě však nepodařilo zjistit.

Tolik k události, která se stala 16. prosince 1944, a kterou se mi podařilo podhalit po 25 letech pátrání.

Václav Fišar

DVOJÍ VÝROČÍ

V letošním roce můžeme vzpomenout hned dvojí kulaté výročí **Antonína Flesara**, rodáka z nedalekého Sirákova.

Narodil se před 170 lety (14. 5. 1828). Střední školu studoval v Německém Brodě, filosofii v Českých Budějovicích a v Praze. Nastoupil do královéhradeckého semináře a v roce 1852 byl vysvěcen na kněze.

Byl horlivým vlastencem. Již v Německém Brodě si zřídil domácí divadlo, které inspirovalo K. H. Borovského ke zřízení městského divadla. V Praze se aktivně účastnil povstání v roce 1848.

Jako kaplan působil na různých místech až do roku 1869, kdy se stal administrátorem a posléze farářem v Dobrušce, roku 1877 v Přepýších a od roku 1886 děkanem v Dobrušce.

Ve všech svých působících se projevoval jako náruživý vlastenec a buditel, pečoval o dobro a vzdělání českého lidu, půjčoval české knížky, pomáhal zakládat knihovny.

Literárně činný začal být jako kaplan v Třebechovicích (r. 1858) kde založil a vydal *Knihu pamětní* a vydal *Poznámky o farnosti Třebechovické*. Za pobytu v Přepýších vydal *Rodokmen Přemyslovců* a *Dějiny gruntů farnosti Přepýšské od roku 1580*.

V Dobrušce sepsal a vydal *Dějiny gruntů města Dobrušky od roku 1580* a *Popis historicko-archeologicko-statistický okresu opočenského* (1895).

V roce 1898 zřizuje rada města Dobrušky městský archiv, jehož správou byl A. Flesar pověřen.

Osoba A. Flesara - významného českého kněze a spisovatele, je na Polensku neznámá. Snad proto, že po studiích v Německém Brodě se již do rodného Sirákova nikdy nadlouho nevrátil a působil po celý svůj zbývající život v pro nás odlehlém Podorlicku.

Zemřel 29. 7. 1898 (100 let) v Dobrušce, kde je na místním hřbitově pochován.